

SỐ PHẬN CON NGƯỜI

Sô – lô – khớp

A. Nội dung tác phẩm

Xô-cô-lốp từng có một gia đình hạnh phúc với vợ và 3 người con. Khi chiến tranh thế giới lần thứ 2 nổ ra, phát xít Đức tràn vào xâm chiếm lãnh thổ, Xô-cô-lốp đã rời quê hương, trở thành người lính anh dũng đấu tranh bảo vệ quê hương, lãnh thổ. Trong suốt quá trình chiến đấu, Xô-cô-lốp từng bị giặc giam giữ, tra tấn dã man, nhưng bằng sự kiên cường, tình yêu nước của một người lính, Xô-cô-lốp đã vượt qua tất cả. Tại chiến trường, khi đang chiến đấu, Xô-cô-lốp nghe được hung tin từ quê nhà, vợ và hai người con gái của anh đã chết vì trúng bom đạn của kẻ thù, lúc này niềm hi vọng duy nhất của anh hướng về người con trai An-tô-ni đang là đại úy pháo binh của Hồng Quân, thế nhưng bất hạnh thay, con trai anh hi sinh vào đúng ngày quân đội Liên Xô giành thắng lợi.

Hòa bình lập lại, Xô-cô-lốp mưu sinh bằng công việc lái xe, vận chuyển hàng hóa đến các huyện, trong một lần lái xe Xô-cô-lốp đã gặp gỡ Va-ni-a, một cậu bé mồ côi cha mẹ, sống lang thang, lưu lạc. Đồng cảm với số phận của cậu bé, Xô-cô-lốp đã quyết định nhận nuôi Va-ni-a, từ những người đơn độc, đáng thương, họ đã sống nương tựa vào nhau, dùng tình thương để thắp lên niềm tin vào cuộc sống.

B. Tìm hiểu tác phẩm

1. Tác giả

1. Tiểu sử

- Sô – lô – khớp (1905 – 1984): sinh ra trong một gia đình nông dân người Cozak ở Kamenskaya thuộc nước Nga.
- Năm 13 tuổi ông tham gia Hồng Quân chiến đấu trong nội chiến Nga.
- Năm 17 tuổi ông bắt đầu sáng tác văn học.
- Năm 1932 ông là Đảng viên Đảng Cộng Sản Liên Xô.
- Năm 1939 ông làm Viện sĩ Viện Hàn Lâm Khoa học Liên Xô.

2. Sự nghiệp văn học

a. Tác phẩm chính

Ông để lại nhiều các phẩm nổi tiếng như “Những câu truyện Sông Đông”, “Thảo nguyên xanh”, “Sông Đông êm đềm”, “Đất vỡ hoang”, “Họ đã chiến đấu vì Tổ quốc”, “Số phận con người”, ...

b. Phong cách nghệ thuật:

Ông theo đuổi lối viết đúng với sự thật; kết hợp giữa chất bi và hùng, chất sử thi và tâm lí; bám sát các vấn đề số phận đất nước và số phận cá nhân.

3. Vị trí và tầm ảnh hưởng

Ông là nhà tiểu thuyết tài năng và là một trong những nhà văn lớn nhất thế kỷ XX của nước Nga, được nhận giải Nô-ben năm 1965.

2. Tác phẩm

a, Hoàn cảnh sáng tác

- Truyện ngắn *Số phận con người* (1957) của Xô - lô - khốp là cột mốc quan trọng mở ra chân trời mới cho văn học Nga. Dung lượng và tư tưởng của truyện khiến có người liệt nó vào loại tiểu thuyết anh hùng ca.

- Tác phẩm thể hiện cách nhìn cuộc sống và chiến tranh một cách toàn diện, chân thực, sự đổi mới cách miêu tả nhân vật, khám phá tính cách Nga, khí phách anh hùng và nhân hậu của người lính Xô viết.

b, Bố cục

Phần 1: Từ đầu đến "*chú bé đang nghịch cát đây*":

→ Trước khi Xô - cô - lốp và Va - ni - a gặp nhau

Phần 2: Tiếp theo đến "*chợt lóe lên như thế*":

→ Cuộc gặp gỡ giữa Xô - cô - lốp và bé Va - ni - a

Phần 3: Đoạn còn lại:

→ Số phận của Xô - cô - lốp và niềm tin vào sức mạnh của con người Nga.

c, Phương thức biểu đạt: Tự sự

d, Thể loại: Truyện ngắn

e, Ý nghĩa nhan đề.

Nhan đề "*Số phận con người*" là nhan đề giàu ý nghĩa và sức gợi. ... Chỉ cần có niềm tin, nghị lực và tình thương, con người có thể vượt lên mọi mất mát của chiến tranh, của số phận để hướng đến cuộc sống tốt đẹp hơn, đó cũng chính là ý nghĩa sâu xa, ánh sáng niềm tin mà nhan đề cũng như nội dung truyện ngắn mang lại

f, Giá trị nội dung

- Ca ngợi sức mạnh vươn lên của con người sau chiến tranh.

- Cảm thông, chia sẻ với những đau thương mất mát - di chứng của chiến tranh, cùng những khó khăn trong cuộc mưu sinh thường nhật của những con người thời hậu chiến, đặc biệt là những người lính vừa trở về từ chiến trường và trẻ em - những con người chịu nhiều đau thương và mất mát nhất

- Lên án bảo tố của chiến tranh phi nghĩa và sức mạnh ghê gớm của nó. Chiến tranh không chỉ cướp đi sinh mạng của hàng nghìn, hàng triệu người. Mà kinh khủng hơn, là nó đã phá nát cuộc sống của không biết bao gia đình, đập đổ ước mơ và tương lai của những đứa trẻ.

- Ca ngợi sức mạnh phi thường với niềm tin bất diệt của con người có thể làm nên được điều kì diệu, đưa con người vượt thoát khỏi những nghịch cảnh éo le, tàn khốc. Tâm hồn con người có chỗ dựa vững chắc chính là tình yêu thương, giống như Xô-cô-lốp và bé Va-ni-a vậy.

g, Giá trị nghệ thuật

- Lời kể chuyện giản dị, sinh động, gần gũi đã tạo nên sự hấp dẫn và lôi cuốn với người đọc về câu chuyện cuộc đời của những con người thời hậu chiến.
- Truyện đã miêu tả sâu sắc, tinh tế nội tâm và diễn biến tâm trạng nhân vật, từ đó người đọc có thể hình dung về thế giới nội tâm của những con người sau cuộc chiến.
- Nhiều đoạn trữ tình ngoại đề gây xúc động mạnh cho người đọc. Vì đó là cảm xúc, nhận định và quan niệm của tác giả về số phận của những con người nhỏ bé, bất hạnh.

B. Đọc hiểu tác phẩm

1. Hoàn cảnh và tâm trạng của Xô-cô-lốp sau khi chiến tranh kết thúc

- Anh phải chịu bao mất mát "Tôi đã chôn trên đất người, đất Đức, niềm vui sướng và niềm hi vọng cuối cùng của tôi".
- Anh sống nhờ bạn để tìm kế sinh nhai nhưng không gặp may, bị mất việc, anh mượn rượu để giải sầu.
- Anh luôn sống trong cô đơn, đau khổ và không thể sống yên được nữa.
- Dù gặp nhiều đau khổ nhưng anh không bao giờ than vãn → anh là người kiên cường (tính cách Nga).

2. Xô-cô-lốp nhận bé Va-ni-a làm con nuôi

* Ấn tượng về bé Va-ni-a:

- Sự ngây thơ, tội nghiệp, không nơi nương tựa- nạn nhân tội nghiệp của thời chiến.
- Đôi mắt "như ngôi sao sáng ngời".

* Nhận Va-ni-a làm con nuôi:

- "không thể để cho mình với nó chìm nghỉm riêng lẻ được, mình phải nhận nó là con" → Hai con người không nơi nương tựa phải dựa vào nhau trong cuộc sống. Đây là quyết định bột phát, xuất phát từ lòng thương người không tính toán.
- Hai trái tim cô đơn, lạnh giá chợt ấm lên vì được chụm lại bên nhau. Tình người như ngọn lửa, cả hai đều choáng váng. "Nó áp sát vào người tôi, toàn thân run như ngọn cỏ trước gió. Còn mắt tôi thì cứ mờ đi, hai bàn tay run lẩy bẩy."

- Từ sau khi nhận bé Va-ni-a làm con nuôi:

+ Tâm hồn anh nhẹ nhõm, bừng sáng lên.

+ Anh chăm sóc bé chu đáo, thương nó như cha con.

→ Anh vui bớt nỗi cô đơn, tìm thấy hạnh phúc trái tim "chai sạn vì đau khổ, nay trở nên êm dịu hơn..."

+ Bé Va-ni-a cũng rất thương anh và cần đến anh. Hai con người đau khổ đã nương tựa, sưởi ấm cho nhau.

→ Tình cảm của Xô-cô-lốp đối với bé Va-ni-a là niềm vui, niềm hạnh phúc của một trái tim đang phục hồi; tình cảm của Va-ni-a đối với Xô-cô-lốp là tình cảm gắn bó quyền luyến của một đứa bé đã tìm thấy nơi nương tựa.

* Người vợ của bạn Xô-cô-lốp đã khóc khi thấy Xô-cô-lốp nhận bé Va-ni-a làm con nuôi vì:

- Thương Va-ni-a.
- Thương Xô-cô-lốp.
- Cảm phục lòng tốt của Xô-cô-lốp.
- Tủi cho hoàn cảnh của mình không có con.

* Việc nhận bé Va-ni-a làm con nuôi làm Xô-cô-lốp vui bất nỗi cô đơn nhưng trái tim anh vẫn không trở lại được như xưa:

- Đêm nào anh cũng mơ thấy người thân quá cố.
- Ban đêm thức giấc nước mắt ướt đầm cả gối.
- Nỗi buồn đau khiến anh không ở yên một chỗ được.

→ Những đau thương, mất mát do chiến tranh gây ra không gì bù đắp nổi, thời gian cũng không xoa dịu được vết thương lòng của anh.

* Chi tiết và chạm phải con bê.

- Cuộc sống đời thường phức tạp thời hậu chiến, và Xô-cô-lốp lại là một kẻ không may.

3. Suy nghĩ của Sô-lô-khốp về số phận con người

- Đoạn kết ca ngợi con người Nga, tính cách Nga nghị lực kiên cường trong cuộc đời đầy khó khăn sau chiến tranh. Qua đó, tác giả nhắc nhở mọi người quan tâm đến con người, đặc biệt là người lính trở về sau chiến tranh.
- Ca ngợi trái tim nhân hậu của Xô-cô-lốp rực sáng trong thế giới hậu chiến đầy hận thù và đau khổ.
- Tính cách Nga hoà hợp trong hai phẩm chất: cứng rắn và mềm dịu của tâm hồn, ý chí kiên cường và lòng nhân ái.

D. Sơ đồ tư duy

